

ДР ДИМИТРИЈЕ ДИМИТРИЈЕВИЋ

О ЗНАЧАЈУ ЗАЈЕДНИЦЕ СА ГОСПОДОМ ИСУСОМ ХРИСТОМ ЗА ЖИВОТ ПО ВОЉИ БОЖЈОЈ

Циљ овога рада није да се докаже да је за живот по вољи Божјој потребна заједница са Господом Христом, јер се то овде претпоставља као несумњива истина од које се полази, пошто Исус Христос каже: „без мене не можете ништа учинити” (Јов. 15,5). Циљ овога рада састоји се у томе да се објасни природа те заједнице која се претпоставља као несумњива истина; да се, наиме, одговори на питања: каква треба да је заједница са Господом Исусом да би се могла вршити воља Божја? Да ли је сам Исус Христос одредио облик те заједнице и саму заједницу основао или је ту ствар препустио људима да сваки човек буде у онаквој заједници са Њим каква је за њега, с погледом на његову особеност, најцелисходнија? Конкретно речено, ова питања могу се свести на ово једно: да ли је црква једини облик заједнице са Исусом Христом, неопходно потребан за живот по вољи Божјој, или се по вољи Божјој може живети и ван цркве?

У теологији се на ово питање дају различити одговори. Потребно је да се најпре обрати пажња на негативан одговор који даје Вајнел, а према коме Исус Христос није ни намеравао да оснује цркву, па је, према томе, није ни основао, те она ни у ком случају не може бити онај облик заједнице са Господом Исусом, неопходно потребан за живот по вољи Божјој, који жели Он сам. Вајнел каже да „ништа није јасније него то да Исус уопште није ни мислио на то да оснује цркву” и да „Он такође није ни радио на томе да из свог народа, не гледајући на својих дванаест апостола, некако издвоји један ужи круг као истинити народ Божји који би се називао црква или да створи једну мистериозну општину спасених”. Али, иако није имао ни намеру да створи цркву, ипак се, каже Вајнел, „око Њега, као око других пророка, само јод себе образовало ново друштво. Али Он то није намерно учинио”. Шта је онда Исус Христос хтео и на чему је радио? Исус Христос, по Вајнелу, „само очекује Царство Божје” као „ново најобухватније и најсветије друштво људи”¹, а црква је постала као и свака друга друштвена заједница: природним удруживањем људи који имају исте доживљаје и потребу за њиховим изражавањем као и исте циљеве које хоће удруженим снагама да остваре. *

¹ H. Weinel, Biblische Theologie des Neuen Testaments. Dritte Auflage. Tübingen 1921, 120/21.

Ако је заиста тако постала: „по унутрашњој неопходности из потребе срца људи истог доживљавања, из чежње за изразом, учешћем и помагањем”², онда црква не може бити права заједница са Исусом Христом нити са Богом, па не може имати ни онај значај за живот по вољи Божјој који би несумњиво имала да је божанског порекла и да се у њој остварује заједница са Исусом Христом. Као природна установа, црква би у најбољем случају могла да изражава само општу вољу, будући у потпуној зависности од својих чланова, те би имала само онај ауторитет који добије од њих, без икаквих виших права над њима: не би могла да их обавезује на послушност нити позива на одговорност због непослушности без њихове воље и сагласности.

Али, да ли се са гледишта Јеванђеља такво гледиште може прихватити? Зар је Вајнел у праву? Зар Исус Христос није основао цркву? Зар црква није једини могући облик заједнице са Господом и Богом? Зар се Царство Божје и црква заиста узајамно искључују?

Свакако је тачно да је Јеванђеље о Царству Божјем главна тема Христове проповеди: њега треба пре свега тражити (Мат. 6, 33) и оно је једино потребно (Лк. 10, 42). Али није тачно да то Јеванђеље искључује потребу цркве и да је црква постала природно као и свака друга друштвена заједница, да није божанског порекла. Напротив, Јеванђеље о Царству Божјем условљава потребу цркве која је ради тога и основана да припрема за улазак у Царство Божје и да се Царство Божје у њој остварује, те без Јеванђеља о Царству Божјем нема ни цркве. Јер „да се Њему (Христу) припада лежи у томе да се припада јединој заједници, којој је Исус Христос поверио остварење Царства Божјег на земљи”³. Према речима Фајнеа Исус Христос је хтео и цркву и царство Божје: „Ми гледамо, дакле, на Матеја 16, 18 као на реч Господа. Исус Христос је према томе правио разлику између цркве као заједнице оних који у Њега верују и Царства Божјег које обухвата небо и земљу”⁴. А према речима Е. Гауглера Исус Христос је основао цркву ради Царства Божјег”. „Зато што је Исус Царство Божје објављивао, Он је и створио Цркву”. Црква се разликује од свих заједница које су постале на природан начин: „Природно је да Нови завет реч црква може да употребљава за хришћане који станују на истом месту, чак се употребљава и за мале домаће заједнице. Али ове заједнице нису биле никакве групе које су формиране по узору на друге социјалне клубове и религиозна удружења. Верни су били од Бога позвани у заједницу коју је Он створио. Они су били изабрани”^{4а}.

Несумњиво је да је Исус Христос имао намеру да оснује цркву, јер је исту изразио речима: „Ти си Петар, и на овом камену сазидаћеш цркву своју” (Мат. 16, 18). Стварно, Вајнел тврди да те речи нису Христове. Он то своје тврђење заснива на чињеници што се те речи о цркви

² *ib.*, 250.

³ *H. S. Alivisatos, Das Wesen der Kirche nach der Lehre der heiligen griechisch-orthodoxen Kirche. Internationale Kirchliche Zeitschrift (Скраћено I. K. Z.), 1950, Н. 2, 86.*

⁴ *P. Feine, Theologie des Neuen Testaments, Sechste Auflage. Leipzig 1934, 88.*

^{4а} *E. Gaugler, Das Wort und die Kirche im Neuen Testament. I. K. Z. 1939/1, 8.*

⁵ *C. Cralg, Die Kirche des Neuen Testaments, 31/32. I Amsterdamer ökumenisches Gespräch.*

налазе само код јеванђелиста Матеја, у вези причања о догађају пред Кесаријом Филиповом, а не и код других јеванђелиста који такође причају о том догађају.⁶ По Харнаку, пак, те речи не потичу ни од јеванђелиста Матеја него имају непознати извор.⁷

Но, иако се речи о цркви налазе само код јеванђелиста Матеја, ипак Вајнелово тврђење не може издржати критику. Пре свега, чињеница што се поменуте речи о цркви не налазе и код других јеванђелиста који такође причају о истом догађају, не доказује да оне не потичу од Христа. Принципијелно се не може примити као веродостојно гледиште, да не потиче од Христа све оно о чему говори само је дан јеванђелист, пошто су јеванђелисти, више или мање, самостално препричавали поједине догађаје, те се је могло десити да само један спомене оно што други прећуте, имајући за то своје разлоге, иако сви говоре о истом догађају. Сем тога, ако би се доказало да Исус Христос поменуте речи о цркви није изговорио пред Кесаријом Филиповом, то још не значи да их уопште није изговорио, јер је позната појава да јеванђелисти дају своје композиције из оригиналних Христових речи и тако један текст употребе у другом контексту него што је онај коме првобитно припадају, као што је случај, на пример, са Беседом на гори коју Исус Христос у том облику како се налази код Матеја никада у целини није изговорио.

Није тачно ни Вајнелово тврђење да се друштво око Исуса Христа, сем дванајесторице апостола, „само од себе” окупило. Познато је да је Христос имао „велику гомилу ученика његових” (Лк. 6, 17), међу којима се спомињу и „седамдесеторица” (Лк. 10, 1) и да се у Његово друштво ступало или по Његовом позиву: „Хајде за мном” (Мат. 19, 21) или са Његовим пристанком (Мат. 8, 20). Сем тога, Исус Христос је сарађивао не само са дванаесторицом апостола него и са „великом гомилом ученика његових”: слао их да проповедају Његово Јеванђеље и исцељују од сваке болести и немоћи, што свакако не би чинио да се је то друштво само од себе око Њега окупило и да га Он није признавао за своје. Стога су апостоли могли да буду уверени да само они могу да раде у име Христово који су у заједници са њима, са Исусом и апостолима, а не и онај који „не иде за нама” (Мр. 9, 38), како су рекли Христу у једном конкретном случају. Према томе мора се о томе водити рачуна „да се мисао о новој заједници стално појављује у Јеванђељима и да је тамо основни елеменат . . . У Јеванђељима свуда налазимо свест о новом надиндивидуалном поретку, о новом континуитету који је Христос створио и који на Њему почива. Он се не може само као идеја посматрати, као невидљиви континуитет. Напротив, он је био нешто конкретно и реално: сам Исус са Његовим апостолима и ученицима”.⁸

Стварно, друштво које је окупио Христос око себе за време свог земаљског живота није било црква, јер је познатим речима о цркви (Мат. 16, 18) само обећано њено оснивање. „За време Христовог жи-

⁶ *Weinel*, op. cit., 121.

⁷ *Feine*, op. cit., 88.

⁸ *G. Aulén*, *Die Kirche im Lichte des Neuen Testaments*, 18. I *Amsterdamer ökumenisches Gespräch*.

вота”, каже Афанасијев, „његови ученици не сачињаваху цркву, чак ни језгро цркве”. Но и поред тога Исус Христос је њен прави Оснивач. Он је основао цркву, пре свега, тиме што је припремио ученике који су у датом моменту са свима оним добрима која су примили од Христа, могли да постану и стварно су постали црква, односно „темељ” чији је „камен од угла сам Христос Исус” (Еф. 2, 20), те „пријатељство које су створили Христос и његови ученици за време његовог живота неће престати да постоји. Оно ће доћи у нову фазу своје егзистенције кад они буду у његовом телу и Он у њима”.⁹ Према томе „континуитет између Христа и апостолске цркве је непрекидан”.¹⁰ Сем тога, Исус Христос је основао цркву и стога што је Он послао Светога Духа на апостоле који их је својим силаском на њих и учинио црквом, те је црква постала на дан када се испунило „обећање Очино”, односно кад су се обукли „у силу с висине” (Дела ап. 1, 4; Лк. 24, 49). У том смислу Флоровски каже: „Тачно узето, месијанска општина коју је Исус Христос сакупио, пре Његових страдања на крсту и Његовог васкрсења, још није била црква. Она то није могла бити пре него се „обећање Очино” на њој испунило и она се силом одозго снабдела и пре него је тајном Педесетнице са „Светим Духом крштена”.¹¹ Према томе црква је стварно постала са остварењем Јоилевог пророчанства (2, 28—29), те „улога две Божанске Личности послате у свет није иста, али Син и Свети Дух на земљи остварују исто дело”.¹²

Даља улога Светога Духа у цркви, најкраће речено, састоји се у томе да заједно са црквом настави дело Христово које је, уствари, дело Божје, те се, према томе, у заједници са Светим Духом остварује и заједница са Господом Христом: са Његовим Јеванђењем које је црква добила од апостола, са Његовим тајнама које су апостоли практиковали, са Његовом божанском влашћу коју су апостоли примили од Њега и предали својим сарадницима. Црква је, дакле, у заједници са Исусом Христом преко Његових добара.

Али, заједница са Господом Исусом Христом у цркви није само такве природе. Исус Христос је основао цркву и остао у њој и са њом. Он је са њеним члановима успоставио органски однос: однос узајамне условљености какав је међу органима истог организма. За органско схватање односа Исуса Христа и цркве нарочито је карактеристично учење ап. Павла о цркви: да је Христос Глава цркве а црква тело Његово (Еф. 5, 23). Органско схватање цркве најочигледније сведочи о томе да је Исус Христос у заједници са црквом. Тако, Аливизатос каже: „Црква је божанска установа. Наш Господ и Бог, Исус Христос, њена једина и вечна Глава и њен Вођ, њу је основао кад је са њеним члановима преко истините и живе вере формирао једно мистично тело”.¹³ Олен каже: „Ако се према томе црква назива тело Христово, не

⁹ N. Afanasteff, Le sacrement de l'assemblée. I. K. Z., 1955, N. 4, 204.

¹⁰ G. Aulén, op. cit., 18.

¹¹ G. Florovsky, Die Kirche: ihr Wesen und ihre Aufgabe, 50. I Amsterdamer ökumenisches Gespräch.

¹² V. Lossky, Esai sur la theologie mystique de l'église d'orient. = Éditions mon taigne 1944, 171.

¹³ Allvisatos, op. cit., 82.

сме се овај израз само сликовито разумети. Ова реч на веома конкретан начин показује да су Христос и црква једно јединство. Она нам каже да Христос у цркви живи и да истовремено цркви даје живот. Ако се Христос у посланицама Ефесцима и Колошанима описује као „Глава” — „Он је Глава тела, Његове цркве-, то није намера да се покаже да је Христос од цркве одвојен и да су Глава и тело два сасвим различита дела. Напротив, тиме хоће да се нагласи нераскидљиво јединство које остаје”.¹⁴ А Булгаков каже: „У овом смислу једне савршене заједнице живота са Христом црква се Речју Божјом означава као тело Христово”.¹⁵ Стога што је заједница са Христом стварност у цркви, само се преко цркве може ступити у заједницу са Њим, Исусом „Хришћанство је од самог свог почетка”, каже Флоровски, „постојало као органска стварност, као заједница. Стога бити хришћанин стварно значи припадати овој заједници. Нико не могаше сам за себе, као изолирана индивидуа, бити хришћанин, него заједно са браћом, у узајамној повезаности. *Unus Christianus-nullus Christianus*. Нити лично убеђење нити икакво правило живота чине човека хришћанином. Хришћанска егзистенција претпоставља утеловљавање и садржи у себи чланство у заједници”.¹⁶

Свесна тога, црква је не само у време апостолско него и после тога сваку заједницу која се није слагала са њеним учењем, нарочито догматским, оглашавала за јеретичку или шизматичку, издвајала је из своје средине и њене чланове сматрала „лажном браћом”.¹⁷ Тако је црква чувала себе од унутрашњих разарања која су била врло опасна по њу и било је јасно, бар за њене чланове, где је стварна заједница са Господом Христом. Али откако су постале многе хришћанске конфесије и заједнице, међу којима и многе секте, које сматрају да имају католички карактер: да су у поседу свега онога што цркву чини оним што јесте, то више није апсолутно јасно. Осипања нису поштедела ни Српску цркву која такође зна за отпад многих својих чланова који прилазе разним сектама страног порекла. Такво стање ствари: постојање многих хришћанских конфесија и заједница ствара пометњу код маловерних и неупућених у суштину ствари, они нису начисто с тим где је права црква, те је у интересу спасења и живота по вољи Божјој потребно да се постави питање: где је права црква Христова и шта је са оном црквом коју је основао Исус Христос, односно каква је њена судбина?

На то питање дају се многи одговори, међу којима и ови као најважнији:

1. Деобом је црква коју је Исус Христос основао престала да постоји, те праве цркве уопште нема;

2. Црква се поделила у више различитих цркава тако да свака од њих садржи само по један део праве цркве, те се само њиховим уједињењем може добити права црква;

¹⁴ Aulén, op. cit., 18/19.

¹⁵ S. Bulgakoff, Die Lehre der Kirche in orthodoxer Sicht, I. K. Z. 1957, H. 3, 173.

¹⁶ Florovsky, op. cit., 47.

¹⁷ Allvisatos, op. cit., 87.

3. Свака постојећа хришћанска конфесија и заједница је уствари права црква, јер свака од њих има католички карактер: битне елементе цркве и

4. Међу многим црквама постоји само једна једина која је права црква Христова, јер црква као тело Христово не може нити пропасти нити се поделити, пошто је један Христос који је одржава.¹⁸

Поред ових мишљења постоји још једно које заслужује да се нарочито истакне, јер оно има за собом велики ауторитет Екуменског савета цркава који претставља мишљење многих хришћанских заједница и врло учених теолога. Његова суштина састоји се у томе да је црква јединствена, да стварно постоји само једна једина црква, уколико се ствар посматра са невидљиве, метафизичке тачке гледишта, односно са гледишта односа Исуса Христа према свима онима који Га исповедају за свог Господа и Спаситеља. Посматрана са те стране, црква је, по том мишљењу, једна једина стога што Исус Христос признаје за свој народ све оне који верују и исповедају да је Он — Господ и Спаситељ, те сви они сачињавају Његово невидљиво тело коме је Он сам Глава. Пре свега, једно су у Христу они који су окупљени у Екуменском савету цркава. Јер Еванстон говори: „Ми говоримо као такви који смо се срели у Екуменском савету цркава и који смо сазнали чинјеницу да нам је у Христу дато јединство упркос нашег нејединства као цркве”.¹⁹ Једно су у Христу, уствари, и они који су још увек ван Екуменског савета цркава. Јер Еванстон каже и ово: „Ми славимо нашега Оца стога што нам је јасно показао да је јединство у Христу садашња стварност како у Екуменском савету цркава тако и у односу на хришћане с којима ми још немамо потпуну заједницу”.²⁰ Овакво јединство у Христу стварно од увек постоји, али „црква пуноћу овог јединства никада није схватила и остварила”, него је „од почетка нејединство нагрђивало откривено јединство народа Христовог”,²¹ те јединство које је невидљиво дато треба да се видљиво оствари и покаже.

С погледом на ово стање ствари односно питања о постојању праве цркве овде је немогуће упуштати се у опширност и детаље, иако је за стварање правилног убеђења то преко потребно. Стога се ствар мора знатно упростити и скратити. У многоме би се то учинило, ако би се поставио правилан методски поступак, ако би се, уместо сваке полемике која, као што искуство показује, не даје никакве позитивне резултате, успело да се одреди критериум по коме се може познати права црква Христова с тим да се потом он примени на сваку хришћанску конфесију и заједницу која претендује на то да има католички карактер праве цркве. При одређивању таквог критериума не би требало узимати у обзир невидљива, метафизичка својства цркве која несумњиво доказују њен католички карактер. Свакако је права црква она где постоји заједница са Господом Исусом, јер без такве заједнице не

¹⁸ *Alivisatos*, op. cit., 84; *E. Gaugler*, Vom Sinn der Kirche. I. K. Z. 1923, H. 3/4, 188/89; *Elneriel Hoffnung eurer Berufung*, Evanston, Illno, USA, 1954, 30 f. f.

¹⁹ *Evanston spricht*. Zürich/Frankfurt am Main, 14.

²⁰ *ib.*, 18.

²¹ *ib.*, 16.

може бити цркве уопште; али то сазнање не решава наш проблем о томе која је црква права. Заједница са Христом је управо то што треба доказати да би се могло одговорити на питање која је црква истинита. Како се онда може одредити тражени критеријум? Одакле се може узети? При одређивању тога критеријума треба поћи од цркве као видљиве, историске друштвене заједнице коју је Христос основао и нека од њених својстава огласити за критеријум по коме се може познати права црква. Али која?

Једино апостолски карактер цркве који се заједно са другим њеним особинама спомиње у Символу вере, може бити критеријум за одређивање истинитости цркве. Апостолски карактер цркве тиче се, пре свега, њене видљиве стране. Кад се каже да је црква апостолска, то значи да потиче од апостола који су историске личности и који су, према томе, учинили нешто историско. Свакако то не треба схватити у том смислу као да апостолски карактер цркве, њена видљива страна, нема никакве везе са Господом Исусом. Апостолски карактер цркве такође потиче од Исуса Христа као и друга њена својства, али се црква, и поред тога, назива апостолска стога што је преко апостола добила свој видљиви облик, своју историску стварност; дакле, своју структуру која је на свој начин диференцирана, те су хришћани као чланови цркве „назидани на темељу апостола и пророка, а камен од угла је сам Христос Исус” (Еф. 2, 20). Апостолски карактер цркве, дакле, доказује где је права црква, те „својство апостолицитета је знак који показује место на коме ја могу да верујем стварност једне, свете католичке цркве”.²² Према томе у оној цркви је могућа заједница са Христом која је апостолска: апостолска не само по својој садржини него и по свом континуитету са оном историском стварношћу коју су апостоли организовали. „Хришћанска егзистенција претпоставља утеловљавање и садржи у себи чланство у заједници. Мора се, додуше, одмах рећи: у Апостолској заједници, тј. у заједници са дванајесторицом и њиховим Јеванђељем”.²³

Апостолска црква има пуноћу: све што је потребно да се настави дело Христово, те отступања од ње морају бити штетна по спасење и живот по вољи Божјој самих њених чланова. Пуноћа цркве најпре се одржавала само Светом традицијом: „благодатним искуством или самосазнањем цркве”.²⁴ Самим животом цркве одржавано је Јеванђеље, вршене су тајне и чувано црквено устројство. Али временом је црква у вршењу своје мисије почела да се служи списима које су писали апостоли и њихови ученици. Тако је постало Свето писмо Новог завета које је црква примила као веран израз Свете традиције. Поред тога, црква је, да би сачувала чистоту традиције, прибегавала васељенским саборима на којима је у облику догмата „откровење изражавала језиком грчке филозофије” и тако „откровење преводила са јеврејског, песничког и пророчког на грчки језик”.²⁵ Према томе Света традиција цркве

²² P. Brunner, Die Einheit der Kirche und die Verwirklichung der Kirchengemeinschaft. Ökumenische Rundschau, 1955, H. 4, 232.

²³ Florovski, op. cit., 47.

²⁴ Г. Флоровский, Богословские отрывки. Путь 1931, № 31, 25.

²⁵ ib., 14.

добила је два моћна и непогрешна израза који сведоче о њеном апостолском карактеру, а који, само заједно са њом, могу да сачувају свој прави смисао.

Пошто права црква мора да је апостолска, поставља се питање: која од постојећих конфесија и хришћанских заједница одговара овом услову? Разумљиво је да се на ово питање може одговорити само савим укратко.

За римокатоличку цркву нипошто се не може рећи да је у свему идентична са апостолском црквом. Заступањем и остварењем идеје да је римски епископ од самог Исуса Христа одређен да буде једини непогрешиви старешина целе цркве Христове, она је у многоме изменила структуру апостолске цркве која треба сама собом да управља на васељенским саборима, чији је прототип апостолски сабор у Јерусалиму. Јер црква је као целина непогрешива, као таква је „стуб и тврђава истине” (1Тим. 3, 15), те су васељенски сабори непогрешиви, изражавајући предање апостолске цркве које сама црква као такво прима.²⁶ Услед тог отступања од апостолске цркве, наиме услед тога што се заступало гледиште „идеје владавине папства над целом црквом у свима областима црквенога живота”, насупрот православном гледишту о „чисто синодалној или саборској схваћеној структури целе цркве, која не познаје никакву највишу власт изнад целе цркве, осим васељенских синода или сабора и која претпоставља принципијелну једнакост свих епископских столица и свих делова целе цркве, и пре свега њене источне и западне половине”, — и дошло је до догађаја из 1054 године.²⁷

Цркве које се називају лутеранским и евангеличким, а које су постале издвајањем из римокатоличке, као и многобројне секте које су постале издвајањем из прве две, још више су отступиле од апостолске цркве неголи римокатоличка. Оне су учиниле многе погрешке, а нарочито једну принципијелну која је повукла за собом и условила многе друге. Та принципијелна грешка састоји се у томе што оне у својој конституисању нису пошле од апостолске цркве која садржи пуноћу свега онога што је потребно за спасење и живот по вољи Божјој, него су себе засновале само на једном изразу апостолске цркве: на Светом писму, одбацивши Свето предање. На то, међутим, нису имале право. Свето писмо је несумњиво непогрешиви извор Христовог Јеванђеља и апостолске традиције, али само на основу тог извора не може се изградити апостолска црква. Апостолска црква се може изграђивати само на историској стварности праве апостолске цркве, која чува пуноћу свега онога што јој је дао њен Оснивач, Господ Исус Христос са апостолима који су „темељ” цркве. А пуноћа апостолске цркве не садржи се сва само у Светом писму него и у Светом предању као и у догмама васељенских сабора, те је Свето писмо, уствари, саставни део пуноће апостолске цркве. Стога се може рећи да је „реформација ишчупала Библију из

²⁶ Такво гледиште заступа, например, Брациотис према коментару његовог реферата читаног на Конгресу православних теолога у Атини 1936, који (каментар) даје А. Kürz, Zur Kenntnis der Orthodoxen Kirche des Ostens I. K. Z. 1940, H. 1, 25.

²⁷ W. Winogradow, Die Hauptursachen des endgiltigen Bruches zwischen der West- und Ostkirche in orthodoxer Schau. I. K. Z. 1955, H. 4, 232.

њене базе, њу од цркве одвојила”²⁸ и тако себе осиромашила у односу на богатство апостолске цркве. Али не само то. Реформација је одбацивањем Светог предања лишила себе могућности да правилно тумачи Свето писмо. Јер Свето писмо само по себи допушта најразличитија тумачења, уколико му се са различитих гледишта и схватања приступи, те се у њему, његовим погрешним тумачењем, може наћи све што се жели. Услов за правилно тумачење Светог писма је његово повезивање са Светим предањем, са апостолским богатством цркве, чији је саставни део, те се „Свето писмо не може другојаче читати него са црквом свих векова... никада само, никада одвојено од цркве”.²⁹ Оно се мора читати у вези са Светим предањем. Ту су истину увидели и снажно нагласили још антигностички оци, као, на пример, св. Иринеј Лионски који тражи да се при тумачењу Светог писма мора узети у обзир *κατὰ ἀληθεία*, и да се Свето писмо тумачи у светлости традиције.

У сукобу са римокатоличком црквом англиканска црква је добила своју самосталност, али је у својој изградњи у догматском погледу потпала под велики утицај протестантизма, те у свом веровању, поред неких елемената који су карактеристични за римокатоличку цркву, има и елемената који карактеришу протестантизам. Тако, под утицајем римокатоличке цркве задржала је учење да Дух Свети излази од Оца и Сина (филиокве). (Тридесет девет чланова, чл. V). Под утицајем протестантизма, пак, стала је на гледиште да је „Свето писмо довољно за спасење”, те „за све што се не може прочитати у њему, нити се може њиме доказати, не сме се тражити ничије мишљење да му оно послужи као образац веровања или да га сматра потребним и нужним за спасење”. (Тридесет девет чланова, чл. VI). Са тог гледишта да „је Свето писмо довољно за спасење”, црква се формулише као у VII члану Аугсбуршког исповедања. Јер у том члану се каже да је једна света, католичка црква „скуп свих верних у коме се јеванђеље чисто проповеда и правилно врше тајне”,³⁰ а у Тридесет девет чланова, чл. XIX каже се да је „видљива црква Христова скуп верних у коме се проповеда чиста реч Божја и тајне исправно врше сагласно Христовој установи”. И кад се каже да се „јеванђеље чисто проповеда” као и кад се каже да се „проповеда чиста реч Божја”, мисли се на Свето писмо. Свето предање према томе ни за англиканску цркву није оно што је за апостолску цркву. Оно, према одлуци Ламбетске конференције, није услов за уједињење цркава. Англиканска црква говори „о црквеним предањима” и каже да „није потребно да предања и обреди буду у свим црквама једнаки или потпуно слични, јер су они у свим временима били различни и могу се променити”... Али то није Свето предање. Јер „Свето предање је конкретан израз католичког самосазнања цркве”, а „католицитет је конкретна једномисленост или једнодушност... И она се остварује само кроз јединство са Истином тј. са Христом”.³¹

Старокатоличкој цркви свакако недостаје заједница са апостолском црквом, али је она од свих раније споменутих цркава најближа

²⁸ A. Rinkel, Die heutige ökumenische Bewegung und wir. I. K. Z. 1957, H. 4, 223.

²⁹ ib.

³⁰ Einerlei Hoffnung eurer Berufung, 35.

³¹ Флоровский, Богословские открытия, 23.

апостолској цркви. У Објашњењу из 1889 године које претставља званичан став старокатоличке цркве каже се: „Ми се чврсто држимо вере старе цркве како је она изражена у васељенским симболима и у свеопште признатим догматским одлукама васељенских сабора неподељене цркве првих хиљаду година”.³² У најновије, пак, време недавно преминули епископ старокатоличке цркве Адолф Кири пише: „Старокатоличка црква у целокупном свом држању управља се према предању неподељене католичке цркве . . . Тиме она стоји на истом терену са великим православним црквама Истока”.³³ А православни богослов Цанков даје о старокатоличкој цркви овакву оцену: „Исто се може рећи такође и у погледу старокатоличке цркве на Западу — о цркви која је у свему битном такорећи православна црква на Западу или која православље старе неподељене цркве верно чува и у западном хришћанском свету тако достојно претставља”.³⁴

Насупрот раније споменутих схватањима: да се црква поделила и да је деобом нестала или се умножила у више истинитих историских цркава као и да је метафизички једна иако емпириски није, мора се рећи да апостолска црква коју је Господ Исус основао још увек постоји као једна јединствена не само метафизичка него и историска стварност. Она се није могла поделити на више делова од којих би сваки био или само један њен део или цела црква, нити је она, било из којих разлога, могла изгубити свој апостолски карактер и пропасти. Уствари, она се као заједница Христа са Његовим народом не може поделити, јер је Христос недељив (I Кор. 1, 13) нити може бити побеђена и пропасти, јер је Христос победио свет (Јов. 16, 33). Стога Аливизатос с правом каже: „Једна црква, како је од Христа створена, постоји такође и сада нетакнута и она је неподељена и цела, непромењена и неоштећена”.³⁵

Апостолска црква то је уствари православна католичка црква. Православна црква је апостолска, пре свега, стога што никада није прекинула везу са апостолском црквом. Несумњиво је да је црква до 1054 године била апостолска. А православна црква је онај део те цркве који је остао веран самоме себи, који је без икаквих измена, оштећења или додавања, сачувао пуноћу апостолске цркве, те је православна црква апостолска не само по свом континуитету него и по својој садржини која је идентична са садржином апостолске цркве у ономе што је за њу битно. Тако она испуњава оба услова за истинитост праве цркве, јер само континуитет са апостолском црквом није гаранција да је та црква апостолска: поред континуитета мора да постоји јединство са апостолском црквом и у садржини. Стога Кармирис каже: „Може бити само једна црква и православна католичка црква је савесног убеђења да је она наставак једне апостолске цркве и да је у савршено непромењеном чувању њеног учења и традиције ова црква. Православна католичка црква верује . . . да она није једна од многих историских цркава и кон-

³² I. K. Z. 1939, N. 3, 131.

³³ A. Küry, Kirche und Amt. I. K. Z. 1936, N. 3, 129.

³⁴ Zankow, Katolizität und altkatholische Kirche. I. K. Z. Bericht über den XI Internationalen Altkatholikenkongress in Utrecht 1928, 108.

³⁵ Alivisatos, op. cit., 84.

фесија, него сама црква, тј. „једна, света и апостолска црква” светог Символа вере, једна и једина истинита, непогрешна православна црква која сигурно чини блаженим; црква која хришћанску веру у потпуности и чистоти држи, и која истински, канонски и непрекидно у директној линији наставља цркву коју је Господ Исус Христос по вољи Свете Тројице основао и коју су апостоли у свет проширили и организовали”.³⁶

Заједница са Господом Исусом Христом у цркви условљава и одређује живот по вољи Божјој како саме те заједнице као целине тако и сваког појединца у њој. Живот по вољи Божјој у заједници са Господом Христом има своје особине које га карактеришу на особит начин. У чему се оне састоје? То питање стоји у директној вези са темом која је обрађена у овом чланку, али се на његову обраду, услед ограничености простора, не може одмах прећи у наставку овога чланка. На њега ће се, по могућству, одговорити у следећој свесци „Богословља” под насловом: „Особеност живота по вољи Божјој у црквеној заједници са Господом Исусом Христом”.

Z u s a m m e n f a s s u n g

Dr. DIMITRIJE DIMITRIJEVIĆ

VON DER BEDEUTUNG DES EINSSEINS MIT GOTT DEM HERRN JESUS CHRISTUS FÜR DAS LEBEN NACH DEM WILLEN GOTTES

Im dieser Arbeit wird die Frage erörtert, ob das Einssein mit Gott dem Herrn Jesus Christus, dessen Unentbehrlichkeit für das Leben nach dem Willen Gottes hier vorausgesetzt wird, nur innerhalb der Kirche, oder ob das Leben nach dem Willen Gottes auch ausserhalb der Kirche möglich sei. Der Verfasser vertritt die Ansicht, dass das Einssein mit Gott dem Herrn Jesus Christus möglich ist nur innerhalb der Kirche, die Er selbst gegründet und die die Apostel als eine geschichtliche Erscheinung verwirklicht haben, weil die Apostel der Grund sind, auf welchem sie ruht, und „Jesus Christus selbst der Eckstein ist“ (Eph. 2, 20), so dass das Einssein mit Christus nur in der apostolischen Kirche möglich ist, somit auch das Leben nach dem Willen Gottes. Denn nur die apostolische Kirche verfügt über alle Mittel, die für die Erlösung und moralische Heiligung erforderlich sind, die das Ergebnis des Lebens nach dem Willen Gottes ist.

³⁶ Pax „für die Studienabteilung des Ökumenischen Rates“, 49E/607A, 1949.
Einerei Hoffnung Eurer Berufung.

Резюме

Др ДИМИТРИЙ ДИМИТРИЕВИЧ

О ЗНАЧЕНИИ ОБЩЕНИЯ С ГОСПОДОМ ИИСУСОМ ХРИСТОМ ДЛЯ ЖИЗНИ ПО ВОЛЕ БОЖЬЕЙ

В этой статье на вышеозначенную тему, которая объявлена в настоящем номере, третируется вопрос о том, возможно ли общение с Господом Иисусом Христом, необходимость которого для жизни по воле Божьей здесь предполагается, только в Церкви или жизнь по воле Божьей возможна и вне Церкви. Этот вопрос разрешается в том смысле, что общение с Господом Иисусом Христом возможно только в Церкви, которую Он сам основал, а которую, как историческое явление, создали апостолы, ставши основанием, на котором она зиждется, имея „краеугольным камнем самого Иисуса Христа“ (Еф. 2, 20). Поэтому общение с Христом возможно только в Церкви, которая является апостольской, а потому в ней возможна жизнь по воле Божьей, так как только апостольская церковь располагает всеми средствами, необходимыми для спасения и для нравственного освящения, которое есть результат жизни по воле Божьей.

ДР ЕМИЛИЈАН М. ЧАРНИЋ

ПИТАЊЕ „АЛЕКСАНДРИНИЗМА“ ПОСЛАНИЦЕ ЈЕВРЕЈИМА

М. Лутер је претпостављао да је писац посланице Јеврејима Аполос, али то своје гледиште није доказивао нити правдао. То нису чинили ни његови ближи сарадници. Но они касније почеше тражити доказе за ову хипотезу и како је Аполос био по пореклу и образовању александринац то је сва њихова пажња била обраћена на Александрију, њену културу и њен дух; требало је у посланици Јеврејима наћи трагове александриске науке и философије. У том настојању поједини научници су у посланици Јеврејима открили „на александриски начин обраћени павлинизам“, други су ту видели само један „општи хришћански александринизам“; једни сматрају да је основа тога александринизма јудеохришћанска, а други — павловска.¹ Е. Пиеч примећује да писац посланице Јеврејима на Стари завет гледа као на припрему за Нови, при чему примењује егзегезу која је инспирисана од александриске и која има фрапантне сличности са егзегезом Филоновом.² Ра-

¹ F. S. Trenkle, Einleitung in das Neue Testament. Freiburg 1897, S. 94.

² Aime Puech, Histoire de la littérature grecque chrétienne. Paris 1928, I, p. 288.